

Sygn. akt **IC 666/16**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 października 2017 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSO Andrzej Kurylek
Protokolant:	aekr. sądowy Ewa Kocielnik

po rozpoznaniu w dniu 13 października 2017 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa **W. B., M. B., E. B.**

przeciwko **Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju oraz Wojewodę (...)**

o zapłatę

I zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju i Wojewodę (...) na rzecz powoda W. B. kwotę 1.820.180,62 zł (jeden milion osiemset dwadzieścia tysięcy sto osiemdziesiąt złotych i 62/100) wraz z ustawowymi odsetkami na opóźnienie od dnia 28 października 2017 roku do dnia zapłaty,

II zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju i Wojewodę (...) na rzecz powódki M. B. kwotę 546.054,18 zł (pięćset czterdzieści sześć tysięcy pięćdziesiąt cztery złote i 18/100) wraz z ustawowymi odsetkami na opóźnienie od dnia 28 października 2017 roku do dnia zapłaty,

III zasądza od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju i Wojewodę (...) na rzecz powódki E. B. kwotę 546.054,18 zł (pięćset czterdzieści sześć tysięcy pięćdziesiąt cztery złote i 18/100) wraz z ustawowymi odsetkami na opóźnienie od dnia 28 października 2017 roku do dnia zapłaty,

IV ustala, iż powodowie wygrali proces w całości i pozostawia szczegółowe wyliczenie kosztów procesu referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się wyroku.

Sygn. akt **IC 666/16**

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 17 czerwca 2016 r. powodowie W. B., M. B. oraz E. B. domagali się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Infrastruktury i Rozwoju oraz Wojewodę (...) łącznie kwoty 2.000.000 zł (dwa miliony złotych) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po dniu wydania wyroku do dnia zapłaty z tytułu szkody jaką powodowie ponieśli w związku z wydaniem wadliwej decyzji Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z dnia 9 października 1954 r., nr (...) oraz wadliwego orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 8 marca 1954 r. nr (...) odmawiającego ustanowienia prawa własności czasowej (użytkowania wieczystego) do gruntu nieruchomości położonej przy ul. (...), ozn. nr hip. (...) w zakresie Aktualnej działki nr (...), których to decyzji nieważność stwierdzona została ostateczną decyzją Ministra Infrastruktury i Rozwoju oraz w związku z wydaniem wadliwej decyzji Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej (...)

W. – (...) nr (...) z dnia 1 lutego 1964 r. ustanawiającej na rzecz E. R. (1) prawo użytkowania wieczystego gruntu nieruchomości położonej przy ul. (...), ozn. nr hip. (...), w części aktualnej działki nr (...), w stosunku do której to decyzji ostateczną decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. z dnia 24 stycznia 2002 r. w sprawie (...) odmówiło stwierdzenia jej nieważności i stwierdziło, że została ona wydana z naruszeniem prawa, w tym na rzecz:

a) powoda W. B. kwoty 1.250.000 (jeden milion dwieście pięćdziesiąt tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po dniu wydania wyroku do dnia zapłaty;

b) powódki M. B. kwoty 375.000 zł (trzysta siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po dniu wydania wyroku do dnia zapłaty;

c) powódki E. B. kwoty 375.000 zł (trzysta siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po dniu wydania wyroku do dnia zapłaty;

a także zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

(pozew – k. 2-19)

W odpowiedzi na pozew z dnia 3 sierpnia 2016 r. pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Infrastruktury i Budownictwa oraz Wojewodę (...) wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa, stosownie do brzmienia art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 169, poz. 1417 z póź.zm.) w przypadku każdego z rozstrzygnięć.

(odpowiedź na pozew – k. 139-149)

Pismem procesowym złożonym na rozprawie w dniu 13 października 2017 r. powodowie ostatecznie sprecyzowali żądanie powództwa i wnieśli o zasądzenie od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Infrastruktury i Wojewodę (...) na rzecz powodów W. B., M. B., E. B. odszkodowania w łącznej wysokości 2.912.289 zł (dwa miliony dziewięćset dwanaście tysięcy dwieście osiemdziesiąt dziewięć złotych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia następnego po dniu wydania wyroku do dnia zapłaty, w tym na rzecz:

a) powoda W. B. kwoty 1.820.180,62 zł (jeden milion osiemset dwadzieścia tysięcy sto osiemdziesiąt złotych i sześćdziesiąt dwa grosze) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po dniu wydania wyroku do dnia zapłaty;

b) powódki M. B. kwoty 546.054,18 zł (pięćset czterdzieści sześć tysięcy pięćdziesiąt cztery złote i osiemnaście groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po dniu wydania wyroku do dnia zapłaty;

c) powódki E. B. kwoty 546.054,18 zł (pięćset czterdzieści sześć tysięcy pięćdziesiąt cztery złote i osiemnaście groszy) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia następnego po dniu wydania wyroku do dnia zapłaty.

(pismo procesowe powodów zawierające modyfikację powództwa – k. 442-443)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Dawna nieruchomość hipoteczna położona w W. przy ul. (...) nr hip. (...) miała łączną powierzchnię 1148,95 m². Nieruchomość ta była własnością K. B. (1) i została objęta działaniem dekretu o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz. U. z 1945 r. Nr 50, poz. 279) (dalej: **dekret**). Z dniem 21 listopada 1945 r. przeszła ona na własność gminy (...) W., a od 1950 r., z chwilą likwidacji gmin, na własność Skarbu Państwa. Grunt przedmiotowej nieruchomości został objęty w posiadanie przez gminę (...) W. w dniu 16 sierpnia 1948 r., tj. z dniem ogłoszenia o objęciu w Dzienniku Urzędowym Rady Narodowej i Zarządu Miejskiego (...) W. Nr 20 z 1948 r.

(zaświadczenie oddziału ksiąg wieczystych Sądu Grodzkiego w Warszawie – k. 25; dziennik urzędowy nr 20 Rady Narodowej i Zarządu Miejskiego (...) W. – k. 35-40; mapa – k. 79-80; k. 82; k. 85-86; wydruk księgi wieczystej Nr (...) – k. 124-128; akt notarialny – Rep. Nr (...) z dnia 26 stycznia 1965 r. – k. 187-190; plan nieruchomości hip. Nr (...) z projektowanym podziałem – k. 191)

Spadek po K. B. (1) zmarłym w dniu 22 października 1986 r. nabyli z mocy ustawy żona K. B. (2) w 1/4 części, dzieci spadkodawcy B. S. (z domu B.), a także M. B. (z domu B.), W. B. i E. B. (z domu B.) – każdy w 3/16 części spadku.

(postanowienie Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi z dnia 23 lutego 1987 r. w sprawie o sygn. akt II Ns 118/87 – k. 26)

Aktem notarialnym z dnia 18 czerwca 2008 r. (nr Rep. A Nr (...)) K. B. (2) darowała swojemu synowi W. B. cały należący do niej udział nabyty w spadku po mężu – K. B. (1).

(dowód: akt notarialny – umowa darowizny z dnia 18 czerwca 2008 r. – Rep. A Nr (...) – k. 27-29)

Aktem notarialnym z dnia 18 lipca 2014 r. (nr Rep. A Nr (...)) B. S. darowała swojemu bratu W. B. cały przypadający jej udział wynoszący 3/16 części spadku po K. B. (1), a W. B. darowiznę przyjął.

(dowód: akt notarialny – umowa darowizny z dnia 18 lipca 2014 r. – Rep. A Nr (...) – k. 30-34)

W związku z powyższym, prawa spadkowe i roszczenia do przedmiotowej nieruchomości przysługują obecnie:

- a) W. B. w 10/16 części;
- b) M. B. w 3/16 części;
- c) E. B. w 3/16 części.

(okoliczność bezsporna)

W dniu 12 października 1948 r. wpłynął wniosek adw. R. W. (pełnomocnika K. B. (1)) o przyznanie własności czasowej w odniesieniu do nieruchomości oznaczonej nr hip. (...) położonej w W. przy ul. (...).

(dowód: wniosek o przyznanie prawa własności czasowej – k. 41)

Orzeczeniem administracyjnym Nr (...) z dnia 8 marca 1954 r. Prezydium Rady Narodowej w (...) W. odmówiło K. B. (1) prawa własności czasowej do gruntu nieruchomości (...) położonej przy ul. (...), oznaczonej nr hip. (...).

(dowód: orzeczenie administracyjne z dnia 8 marca 1954 r. – k. 44)

W dniu 9 października 1954 r. Ministerstwo Gospodarki Komunalnej, po rozpatrzeniu odwołania złożonego przez pełnomocnika K. B. (1), decyzją Nr (...) pozostawiło w mocy ww. orzeczenie Prezydium Rady w (...) W..

(dowód: decyzja Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z dnia 9 października 1954 r. – k. 45)

Decyzją z dnia 10 maja 1963 r. Nr (...) Ministerstwo Gospodarki Komunalnej na podstawie art. 127 § 1 k.p.a. wznowiło postępowanie w sprawie wieczystego użytkowania gruntu położonego w W. przy ul. (...) zakończonej decyzją dekretową i jednocześnie uchyliło ww. decyzję w części oraz ustaliło, że ponowne rozpatrzenie sprawy ma nastąpić w zakresie dotyczącym ustanowienia użytkowania wieczystego działki hipotecznej nr (...) o pow. 564 m², wydzielonej z nieruchomości oznaczonej nr hip. (...), położonej przy ul. (...) – tj. w zakresie aktualnej działki nr (...). W konsekwencji, decyzja dekretowa pozostała w mocy w odniesieniu do dawnej działki hipotecznej nr (...) (aktualnej działki nr (...)), a uchylona w odniesieniu do dawnej działki hipotecznej nr (...) (aktualnej działki (...)).

(dowód: decyzja Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z dnia 10 maja 1963 r. – k. 46)

Decyzją z dnia 11 czerwca 1963 r. nr (...) Prezydium Rady Narodowej w (...) W., działając na podstawie art. 7 dekretu, w zw. z art. 2, 12, 13, 17, 18 i 26 ust. 2 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach (Dz. U. Nr 32, poz. 159), ustanowiło na rzecz K. B. (1) wieczyste użytkowanie niepodzielnej połowy gruntu aktualnej działki nr (...) na okres 99 lat.

(dowód: decyzja Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 11 czerwca 1963 r. – k. 47-48)

Decyzją z dnia 1 lutego 1964 r. Nr (...) Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej W.-(...), działając na podstawie art. 2, 3, 6, 12, 16, 17, 18 ust. 1 i 2, art. 24-27 ww. ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. ustanowiło na rzecz E. R. (2) wieczyste użytkowanie na okres 99 lat na pozostałej niepodzielnej połowie gruntu aktualnej działki nr (...).

(dowód: decyzja Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej W.-(...) z dnia 1 lutego 1964 r. – k. 49)

Wnioskiem z dnia 6 października 1999 r. powódka M. B. wniosła m.in. o stwierdzenie nieważności decyzji Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej (...) W. z dnia 1 lutego 1964 r. Nr (...), jako decyzji rozstrzygającej sprawę już poprzednio rozstrzygniętą inną decyzją ostateczną, a w przypadku, gdyby Samorządowe Kolegium Odwoławcze doszło do przekonania, iż stwierdzenie nieważności jest niemożliwe z uwagi na treść art. 156 § 2 k.p.a. powódka wniosła m.in. o orzeczenie o odszkodowaniu za poniesioną rzeczywistą szkodę, zgodnie z treścią art. 160 § 4 k.p.a.

(wniosek powódki z dnia 6 października 1999 r. – k. 53-59)

Decyzją z dnia 24 stycznia 2002 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. w sprawie (...) stwierdziło, że decyzja Nr (...) Prezydium Rady Dzielnicowej Rady Narodowej W.-(...) z dnia 1 lutego 1964 r. wydana została z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z powodu wywołania przez ww. decyzję nieodwracalnych skutków prawnych.

(dowód: decyzja Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 24 stycznia 2002 r. – k. 60-65)

Decyzją z dnia 9 kwietnia 2014 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. w sprawie (...) odmówiło na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. przyznania odszkodowania za aktualną działkę nr (...) w części objętej decyzją Nr (...) z dnia 1 lutego 1964 r. oraz decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 24 stycznia 2002 r.

(dowód: decyzja Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 9 kwietnia 2014 r. – k. 66-67)

Decyzją z dnia 24 września 2015 r. Minister Infrastruktury i Rozwoju w sprawie (...) stwierdził nieważność decyzji dekretowej oraz poprzedzającego ją orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 8 marca 1954 r. nr (...) dotyczących aktualnej działki nr (...).

(dowód: decyzja Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 24 września 2015 r. – k. 50-52)

Decyzją nr (...) z dnia 21 marca 2016 r. Prezydent (...) W., po rozpoznaniu wniosku byłych współwłaścicieli nieruchomości odmówił następcom prawnym ustanowienia prawa użytkowania wieczystego do aktualnej działki nr (...) oraz aktualnej działki nr (...) w zakresie objętym decyzją Nr (...) z dnia 1 lutego 1964 r. oraz decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 24 stycznia 2002 r.

(dowód: decyzja Prezydenta (...) W. z dnia 21 marca 2016 r. – k. 68-70)

Pismem z dnia 11 kwietnia 2016 r. Urząd (...) W. – Biuro Gospodarki Nieruchomościami poinformował powodów, iż ich uprawnienia do nieruchomości zamiennych wygasły, a (...) W. nie zamierza zaoferować im gruntu zamiennego.

(dowód: pismo Urzędu (...)W. – Biura Gospodarki Nieruchomościami z dnia 11 kwietnia 2016 r. – k. 71)

Wartość prawa użytkowania wieczystego części nieruchomości dawnej oznaczonej jako nieruchomość hipoteczna nr (...) (obecnie działka nr (...) z obrębem (...)), zgodnie z jej stanem na dzień 9 października 1954 r. i według cen aktualnych wynosi 2.013.301 zł (dwa miliony trzysta tysięcy trzysta jeden złotych), natomiast wartość prawa użytkowania wieczystego części nieruchomości dawnej oznaczonej jako nieruchomość hipoteczna nr (...) (obecnie działka nr (...) z obrębem (...)), zgodnie z jej stanem na dzień 1 lutego 1964 r. i według cen aktualnych wynosi 1.797.976 zł (jeden milion siedemset dziewięćdziesiąt siedem tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt sześć złotych)

(dowód: opinia biegłego sądowego rzeczoznawcy majątkowego – k. 356-402)

Powyższy stan faktyczny został przez Sąd ustalony przede wszystkim na podstawie dowodów z dokumentów złożonych do akt niniejszej sprawy. Sąd uznał dowody z dokumentów za wiarygodne, albowiem ich autentyczność nie została zakwestionowana przez strony, a ponadto Sąd nie znalazł podstaw do ich podważenia z urzędu. Dowody zaś z dokumentów w postaci decyzji administracyjnych, korzystając z materialnej mocy dowodowej wynikającej z treści art. 244 k.p.c., stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone.

Ponadto Sąd podzielił w całej rozciągłości wnikliwą i szczegółową opinię sporządzoną przez biegłego sądowego rzeczoznawcę majątkowego K. Ż., jak również jej ustne wyjaśnienia złożone podczas rozprawy w dniu 13 października 2017 r. Wnioski z przedmiotowej opinii pozostawały ze sobą spójne, co potwierdza dodatkowo ich wiarygodność i pozwalało na ustalenie wartości rynkowej prawa użytkowania wieczystego części nieruchomości dawnej oznaczonej jako nieruchomość hipoteczna nr (...) (obecnie działka nr (...) z obrębem (...)), według stanu na dzień 9 października 1954 r. (w przypadku działki nr (...)) oraz według stanu na dzień 1 lutego 1964 r. (w przypadku działki nr (...)). Przedmiotowa opinia została sporządzona przez kompetentną osobę, posiadającą odpowiednią wiedzę z zakresu będącego jej przedmiotem, a nadto została wydana po przeprowadzeniu badań charakterystycznych dla jej przedmiotu, a zatem na podstawie analizy akt sprawy oraz dokonanych oględzin nieruchomości. Do wyceny zostały bowiem wzięte przez biegłego nieruchomości podobne ze względu na położenie (z rynku tej samej dzielnicy i skorygowane poprawkami), stan prawny (prawo użytkowania wieczystego), przeznaczenie (działki niezabudowane przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową z uzupełnieniem funkcją usługową), możliwości inwestycyjne (działki skorygowane poprawkami), dostępność infrastruktury technicznej (działki o podobnej dostępności uzbrojenia), wielkość działki (wielkości zbliżone i skorygowane poprawkami), ekspozycja na rynku (z rejonów zurbanizowanych dzielnicy i skorygowanych poprawkami), stopniowanie wielkości działek, możliwości inwestycyjne. Dodatkowo przedmiotowa opinia odpowiadała wymaganiom określonym w Kodeksie postępowania cywilnego, a nadto nie zachodziły żadne powody osłabiające zaufanie do wiedzy, kompetencji, doświadczenia czy bezstronności sporządzającego ją biegłego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo w niniejszej sprawie było uzasadnione i jako takie podlegało uwzględnieniu w całości.

W przedmiotowej sprawie zastosowanie znalazł przepis art. 160 § 1 i 2 k.p.a. Zgodnie bowiem z treścią art. 5 ustawy z dnia 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692) wprowadzającej nowe regulacje dotyczące odpowiedzialności za szkody wyrządzone w związku z wykonywaniem władzy publicznej, zmiany nią wprowadzone nie mają zastosowania do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed wejściem w życie ustawy. Do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono zarówno przed, jak i po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r., sygn. akt III CZP 112/10, LEX nr 751460). W konsekwencji stwierdzić należy, że w omawianych przypadkach nie zachodzi konieczność wyczerpania administracyjnego trybu dochodzenia odszkodowania przewidzianego w art. 160 § 4 k.p.a.

Odnosząc się tym samym do podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu przedawnienia roszczenia zgłoszonego wobec roszczenia wywodzonego przez powodów z decyzji wydanej przez Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej W.-(...) Nr (...) z dnia 1 lutego 1964 r. stwierdzić należało, że nie zasługiwał on na uwzględnienie. Jak wynika

z dokumentów zgromadzonych na potrzeby niniejszego postępowania powódka M. B. wniosła o stwierdzenie nieważności ww. decyzji w dniu 6 października 1999 r., a na wypadek gdyby Samorządowe Kolegium Odwoławcze doszło do przekonania, iż stwierdzenie nieważności jest niemożliwe z uwagi na treść art. 156 § 2 k.p.a. wniosła również o orzeczenie odszkodowania za poniesioną rzeczywistą szkodę, zgodnie z treścią art. 160 § 4 k.p.a. Decyzją z dnia 24 stycznia 2002 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. stwierdziło, że decyzja Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej W.-(...) Nr (...) z dnia 1 lutego 1964 r. wydana została z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z uwagi na treść art. 156 § 2 k.p.a. Rozpoznanie zaś wniosku powódki o przyznanie odszkodowania nastąpiło dopiero decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 9 kwietnia 2014 r. Tym samym, dopiero z tą datą można wiązać, w ocenie Sądu, początek biegu terminu przedawnienia. Powodowie wnieśli powództwo w niniejszej sprawie w dniu 17 czerwca 2016 r. Nie budziło zatem wątpliwości, iż roszczenie powodów w dacie wytaczania niniejszego powództwa nie uległo przedawnieniu.

W niniejszej sprawie nie doszło zatem istotnie do upływu terminu przedawnienia, jednakże nawet jeżeliby przyjąć, że podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia zasługiwał na uwzględnienie, nie mógłby on się ostać ponadto z uwagi na zasady współzycia społecznego. Zgromadzony materiał dowodowy wskazuje, że całokształt działań powodów zmierzał do uzyskania ekwiwalentu za szkodę powstałą wskutek wydania decyzji odmawiającej ich poprzednikom prawnym prawa wieczystego użytkowania gruntu. Powodowie, w myśl wyrażonej w art. 8 k.p.a. zasady, zgodnie z którą organy administracji publicznej kierują się w swoich działaniach zasadą pogłębiania zaufania obywateli do państwa, podejmowali działania przed organami administracji zmierzające do uzyskania ekwiwalentu straty. Ich działania nie były wymierzone bezpośrednio w uzyskanie odszkodowania za wydanie bezprawnej decyzji przez organ władzy publicznej, co było przedmiotem niniejszego postępowania, tym niemniej, co z resztą podkreślali wielokrotnie powodowie w pismach składanych do organów administracji publicznej, ich celem było odzyskanie nieruchomości, bądź otrzymanie jakiegokolwiek ekwiwalentu przewidzianego przepisami ustawy za utracone prawo własności, czy też niezyskane prawo użytkowania wieczystego gruntu. Wartym podkreślenia jest również fakt, iż odszkodowania przysługujące konkretnym osobom tytułem odszkodowania w związku z wydaniem wadliwych decyzji administracyjnych dzięki zmienionym realiom ustrojowym, społecznym i gospodarczym, mają także służyć naprawieniu krzywd dziejowych poniesionych przez te osoby.

Przechodząc zaś do meritum sprawy, wobec stwierdzenia nieważności decyzji Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z dnia 9 października 1954 r., nr (...) i związanego z ww. decyzją orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 8 marca 1954 r. nr (...) oraz wobec stwierdzenia, iż decyzja Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej W.-(...) Nr (...) z dnia 1 lutego 1964 r. została wydana z naruszeniem prawa, należy stwierdzić, iż następcom prawnym właściciela dawnej nieruchomości (...) przysługiwało roszczenie odszkodowawcze w oparciu o przepis art. 160 § 1 i 2 k.p.a. Zgodnie z treścią art. 160 § 2 k.p.a. do odszkodowania stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. W związku z powyższym rzeczą powodów było wykazanie szkody, jej wysokości i bezpośredniego, normalnego związku przyczynowego powstałą szkodą a wydaną z rażącym naruszeniem prawa decyzją administracyjną. Stwierdzenia przy tym w pierwszej kolejności wymagało, w oparciu o utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, że fakt, iż organ stwierdził, że decyzja została wydana z naruszeniem prawa, przesądza o bezprawności i winie funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonych mu czynności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 maja 1985 r., sygn. akt II CR 121/85, OSNC 1986/4/53).

W przekonaniu Sądu nie mogło budzić wątpliwości, że strona powodowa na skutek wadliwej decyzji Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z dnia 9 października 1954 r. (oraz poprzedzającej ją wadliwej decyzji Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 8 marca 1954 r.), a także wskutek wydania decyzji Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej W.-(...) z dnia 1 lutego 1964 r. z naruszeniem prawa, poniosła rzeczywistą szkodę, rozumianą jako powstałą wbrew woli poszkodowanego różnicę między obecnym jej stanem majątkowym (tu – stanem majątkowym następców prawnych) a tym stanem, jaki zaistniałby, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 1957 r., sygn. akt 2 CR 304/57, OSN 1958, nr III, poz. 76; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 1963 r., sygn. akt IH PO 31/63, OSNCP 1964, nr 7-8, poz. 128; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002 r., sygn. akt V CKN 960/00; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2002 r., sygn. akt V

CKN 1325/00, LEX nr 75295). Szkodę rzeczywistą (*damnum emergens*), jaką poniosła strona powodowa stanowi uszczerbek majątkowy, jaki powstał na skutek niezaspokojenia uprawnienia do przyznania prawa własności czasowej nieruchomości (obecnie prawa użytkowania wieczystego) jej poprzednikowi prawnemu, a której wysokość wyznacza wartość tego prawa. Niewątpliwym jest przy tym, że nie istnieje już możliwość ustanowienia na rzecz powodów prawa użytkowania wieczystego do części nieruchomości położonej przy ul. (...), ozn. nr hip. (...) zarówno w zakresie działki nr (...), jak i w zakresie działki nr (...).

Rozstrzygnięcie o istnieniu adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy tak rozumianą szkodą a zdarzeniem ją powodującym (tj. decyzją Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z dnia 9 października 1954 r., orzeczeniem administracyjnym Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 8 marca 1954 r. oraz decyzją Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej W.-(...) z dnia 1 lutego 1964 r.) musi być poprzedzone oceną, czy szkoda nastąpiłaby także wtedy, gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2004 r., sygn. akt II CK 433/02, LEX nr 163987). Na tak postawione pytanie należało w przekonaniu Sądu udzielić odpowiedzi przeczącej. Wypada bowiem przyjąć, że alternatywnym zachowaniem się właściwego organu w odpowiedzi na wniosek złożony na podstawie art. 7 dekretu byłaby decyzja przyznająca prawo własności czasowej gruntu. Analiza dokumentów archiwalnych zaś jednoznacznie wskazywała, iż sposób zagospodarowania terenu przedmiotowej nieruchomości przez jej dotychczasowego właściciela nie wykluczał jednoczesnej realizacji założeń obowiązującego wówczas planu zagospodarowania przestrzennego. Sformułowania planu nie mogły zatem stanowić podstawy do ustalenia, iż korzystanie z gruntu przez dotychczasowego właściciela nie dało się pogodzić z jego przeznaczeniem. Zgodnie natomiast z aprobowanym przez Sąd orzecznictwem Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego przepis art. 7 ust. 2 dekretu z dnia 26 października 1945 r. był źródłem obowiązku gminy, a następnie Państwa i odpowiadającego mu uprawnienia byłego właściciela do domagania się ustanowienia prawa w drodze administracyjnej decyzji (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 1995 r., sygn. akt III ARN 83/94, OSNP 1995/12/142; uchwała Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 14 października 1996 r., sygn. akt OPK 19/96, ONSA 1997/2/56).

Podkreślić nadto należy, że powołanie się przez pozwanego na hipotetyczną (rezerwową) przyczynę uszczerbku doznanego przez poszkodowanego może być rozważane tylko wówczas, gdy przyczyna rezerwowa stanowi ogniwo teoretycznego łańcucha przyczynowego równoległego, niezależnego od rzeczywistej sekwencji wydarzeń. Nigdy nie będzie ono natomiast możliwe w przypadkach, w których rzeczywiście zaistniałe zdarzenie szkodzące stworzyło możliwość hipotetycznego wystąpienia alternatywnej przyczyny szkody. Z założenia nie jest wówczas możliwe wykazanie, że w braku zdarzenia sprawczego niewątpliwie wystąpiłaby hipotetyczna przyczyna uszczerbku (zob. J. Jastrzębski, Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2006 r. w sprawie I CSK 90/05, *Palestra* 2007/3-4/325). Niedopuszczalne jest bowiem, co do zasady, powołanie się przez osobę, której bezprawne działanie lub zaniechanie doprowadziło do uszczerbku majątkowego na to, iż dana szkoda nastąpiłaby także wskutek późniejszego zdarzenia, stanowiącego tzw. przyczynę rezerwową (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2010 r., sygn. akt V CSK 272/09, LEX nr 578166).

Samo hipotetyczne wywłaszczenie nie może być jednak uważane za przyczynę rezerwową (hipotetyczną) niezależną od rzeczywistej przyczyny szkody. Gdyby bowiem nie wystąpiła przyczyna rzeczywista (tu – odmowa przyznania prawa własności czasowej), to prawdopodobnie nie powstałaby w ogóle możliwość hipotetycznego wystąpienia przyczyny rezerwowej (tu – wywłaszczenia). W istocie można również stwierdzić, że Skarb Państwa powołuje się na hipotetyczną możliwość wywłaszczenia, pomijając jednak okoliczność, że poszkodowanemu przysługiwały uprawnienia, które mogły udaremnić wywłaszczenie nieruchomości. Dokonanie wywłaszczenia zależałoby bowiem od wielu dodatkowych czynników, których wystąpienie nie może być uznane za pewne. Hipotetyczna możliwość wywłaszczenia gruntu mogłaby być zatem uwzględniona, gdyby przesłanki wywłaszczenia były spełnione w razie przyznania własności czasowej do gruntu. Nie zasługuje ona natomiast na uwzględnienie, gdy spełnienie przesłanek hipotetycznego wywłaszczenia wynika stąd, że grunt pozostawał w swobodnej dyspozycji Skarbu Państwa.

Abstrahując nawet od powyższych rozważań podnieść w tym miejscu wypada, że w postępowaniu sądowym o naprawienie szkody wyrządzonej niezgodnym z prawem wydaniem decyzji, której nieważność stwierdzono następnie

tw. „decyzją nadzorczą” nie wyeliminowaną z obrotu prawnego, sąd nie jest władny samodzielnie badać i ustalać, czy odmowa przyznania własności czasowej była uzasadniona „planem zabudowania” obowiązującym w chwili wydania tej decyzji. Oznaczałoby to bowiem niedopuszczalne wkroczenie sądu w materię zastrzeżoną dla drogi postępowania administracyjnego i niedopuszczalne poddanie kontroli sądu powszechnego tzw. „decyzji nadzorczej”, stwierdzającej nieważność pierwszej decyzji tzw. „decyzji sprawczej”, z powodu naruszenia art. 7 ust. 2 dekretu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2010 r., sygn. akt I CSK 380/09, LEX nr 584186). Z treści natomiast uzasadnienia decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 24 stycznia 2002 r. oraz z treści decyzji Ministra Infrastruktury i Rozwoju dnia 24 września 2015 r. w jednoznaczny sposób wynika, że decyzja Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z 9 października 1954 r. (oraz poprzedzająca ją decyzja Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 8 marca 1954 r.), a także decyzja Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej z dnia 1 lutego 1964 r., wydane zostały z rażącym naruszeniem przepisu art. 7 ust. 2 dekretu z dnia 26 października 1945 r. Powyższe wynikało z faktu, iż przedmiotowymi rozstrzygnięciami odmówiono przyznania żądanego prawa, mimo braku wyjaśnienia i ustalenia w sposób nie budzący wątpliwości, czy korzystanie z powyższej nieruchomości było rzeczywiście sprzeczne z jej przeznaczeniem w obowiązującym wówczas planie zabudowy.

Tym samym dokonana powyżej zgodnie z zaleceniami Sądu Najwyższego zawartymi w uchwale z dnia 21 marca 2003 r. (sygn. akt III CZP 6/03, OSNC 2004/1/4), w ramach dowodów przedstawionych przez strony zgodnie z zasadą kontradyktoryjności, ocena całokształtu okoliczności sprawy prowadziła do wniosku, że uszczerbek majątkowy po stronie powodów był normalnym następstwem wydania decyzji Ministerstwa Gospodarki Komunalnej z 9 października 1954 r. (oraz poprzedzającej jej decyzji Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 8 marca 1954 r.), a także decyzji Prezydium Dzielnicowej Rady Narodowej z dnia 1 lutego 1964 r.

Należne powodom odszkodowanie w zakresie damnum emergens zostało obliczone w oparciu o omówiony powyżej dowód z opinii biegłej sądowej K. Ż.. Sąd uznał bowiem, iż miarodajną dla ustalenia wysokości odszkodowania będzie wartość prawa użytkowania wieczystego części nieruchomości dawnej oznaczonej jako nieruchomość hipoteczna nr (...) (obecnie działka (...) z obrębu (...)), zgodnie z ich stanem odpowiednio na dzień 9 października 1954 r. (działka nr (...)) oraz na dzień 1 lutego 1964 r. (działka nr (...)) i według cen aktualnych. Punktem wyjścia dla przyjęcia tych dat była okoliczność, iż to właśnie wówczas doszło do całkowitej utraty władztwa nad nieruchomością przez jej właścicieli, a zatem nie mogli oni w żaden sposób decydować ani o sposobie zagospodarowania ani o sposobie przeznaczenia tego gruntu. Moment utraty faktycznego władztwa, tj. moment wydania pierwszej decyzji z dnia 8 marca 1954 r. oraz decyzji z dnia 1 lutego 1964 r. jest więc, w ocenie Sądu, tym momentem, kiedy to poprzednicy prawni powodów utracili swoją nieruchomość i z tą chwilą należy wiązać ustalenie wartości i wysokości szkody.

Mając powyższe na uwadze, dokonując obliczenia zasądzzonego powodom odszkodowania, Sąd w pierwszej kolejności dodał do siebie całość kwoty stanowiącej wartość prawa użytkowania wieczystego części nieruchomości oznaczonej obecnie jako działka nr (...) z obrębu (...) (kwota 2.013.301 zł) oraz połowę kwoty stanowiącej wartość prawa użytkowania wieczystego części nieruchomości oznaczonej obecnie jako działka nr (...) z obrębu (...) (kwota 898.988 zł), a następnie przemnożył ww. sumę (kwota 2.912.289 zł) przez udział przysługujący każdemu z powodów (odpowiednio 10/16 w stosunku do powoda W. B. oraz po 3/16 w stosunku do powódek M. B. i E. B.) po zmarłym właścicielu nieruchomości. Tak powstałe kwoty, tj. – 1.820.180,62 zł w stosunku do powoda W. B. oraz kwoty po 546.054,18 zł w stosunku do powódek M. B. i powódki E. B. stanowią zatem należności zasądzone od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Infrastruktury i Rozwoju oraz Wojewody (...) na rzecz powodów W. B., M. B. oraz E. B..

Odsetki ustawowe za opóźnienie, z uwagi na odszkodowawczy charakter roszczenia (art. 363 § 2 k.c.), zostały zasądzone od dnia następującego po dacie wyrokowania, tj. od dnia 28 października 2017 r., do dnia zapłaty. Nie zawsze bowiem wymagalność roszczenia jest równoznaczna ze stanem opóźnienia dłużnika, gdyż o opóźnieniu tym można mówić wtedy, gdy dłużnik nie spełnia świadczenia niespornego co do zasady i wysokości, niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela. W przypadku, gdy ustalenie odszkodowania nastąpiło według cen z chwili wyrokowania, trzeba uznać, że należy się ono w tej wysokości, jeżeli ceny te były wyższe od występujących wcześniej, dopiero od tej chwili. Od chwili zatem ustalenia odszkodowania można mówić o opóźnieniu się dłużnika w zapłacie odszkodowania

ustalonego według tych cen i w konsekwencji dopiero od tej chwili można zasądzić od niego odsetki za opóźnienie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2011 r., sygn. akt II CSK 635/10, LEX nr 1001288).

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu znalazło natomiast swoje uzasadnienie w treści art. 108 § 1 zdanie drugie k.p.c., zgodnie z którym sąd może rozstrzygnąć o zasadach poniesienia przez strony kosztów procesu, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu; w tej sytuacji, po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, referendarz sądowy w sądzie pierwszej instancji wydaje postanowienie, w którym dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony. Dlatego też Sąd ustalił, iż powodowie wygrali proces w całości, przy czym pozostawił szczegółowe rozliczenie kosztów procesu Referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się wyroku.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie wskazanych przepisów orzekł jak w sentencji wyroku.